

KUR'ÂN'DA ALLAH'IN EMİRLERİNE RİAYET ETMEYENLERİN KARŞILAŞTIKLARI CEZA VE SIKINTILAR

Tahsin KULA*

Özet

İnsan, dünya hayatında birtakım sorumlulukları yerine getirmek üzere yaratılmıştır. Bunların başında Allah'a karşı olan sorumluluklar gelmektedir. İnsan, tercihlerini inkârdan yana kullandığında ortaya Allah'ın emirlerine riayetsizlikler çıkmaktadır. Allah'ın emirlerine riayetsizlik, ferdi ve toplumsal boyutlarda olmaktadır. Biz bu makalede Allah'ın emirlerine riayetsizliğin ferdi boyutunu ele alacağız. Allah'ın emirlerine riayet etmemenin başında O'na şirk koşmak gelmektedir. Kur'anda Yüce Allah'ın şirki hiçbir şekilde bağışlamayacağı ifade edilmekle beraber en büyük zulüm olarak da ifade edilmektedir. İnsanlar, hem kendi nefislerinden hem de dış çevrelerinden etkilenerek başta yüce yaratıcı olmak üzere, peygamberler ve dîni emirler karşısında pek çok olumsuz ve yanlış davranışlar ortaya koymuşlardır. Bunun sonucunda da dünya ve ahirette çeşitli sıkıntılara uğramışlar ve cezalarını çekmişlerdir. Kur'ân'da ceza ile suç arasında mâkul bir denge mevcuttur. Cezalandırma ise asıl amaç değil zarureten başvurulana bir çaredir.

* Yrd. Doç. Dr., Dicle Üniversitesi Edebiyat Fak. Psikoloji Bölümü

Anahtar Kelimeler

Allah, sorumluluk, davranış, suç, ceza, Allah'ın emirleri, günah, yerine getirme.

In The Qur'an Without Dispute Of Allah's Emotionspsychological Investigations Of Penalpes And Crimes

Abstract

Man is created to fulfill some responsibilities in the life of this world. At the beginning of these are the responsibilities towards Allah. When people use their preferences in the face of denial, they are disqualified from the orders of Allah. Disobedience to the commands of Allah, individual and social dimensions. We will consider the individual dimension of your disobedience to the commandments of Allah. At the beginning of Allah's commandments do not obey him. In the Qur'an, Almighty Allah is expressed as the greatest cruelty, as well as being expressed in a way that the charity will never be forgiven. People have been exposed to both their own souls and their external environment, and have manifested many negative and wrong behaviors in the face of prophets and almighty orders, especially the supreme creator. As a result, they have suffered various troubles in the world and the Hereafter and they have attracted their punishment. There is a balance between punishment and crime. Punishment is an indispensable trust not an actual goal.

Keywords

Allah, responsibility, behavior, crime, punishment, orders of Allah, sin, fulfillment.

Giriş

Ceza, sözlükte isim olarak “bir şeyin bedeli ve karşılığı”, mastar olarak da “iyi veya kötü olan bir fiil ve davranışın tam ve yeterli karşılığını vermek” anlamına gelir.¹ Terim olarak dünyevi ve uhrevi mahiyette özendirici veya caydırıcı müeyyideden ibarettir. Özel anlamda ise dünyada suçlu-ya uygulanacak maddi ve manevi müeyyideyi ifade eder.²

İslâm dini iman, ibadet, muâmelat ve ahlâk alanlarındaki prensiplerin

¹ Râğıb, el-İsfehani, el-Müfredat fi Garibi'l-Kur'an, Dâru'l-Kahraman, İstanbul, 1986, “czy” md

² İslam Ansiklopedisi, 7/469, DİA. “ceza” md.

uygulanmasını sağlamak, bunlarla ilgili emir ve yasakların ihlâlini önlemek, ferdi ve içtimaî hayatı bütün yönleriyle ıslah etmek amacıyla gerek dünya gerekse âhîret hayatına yönelik olarak birtakım özendirici veya caydırıcı tedbirler almıştır. Bu tedbir ve müeyyidelerin tamamı ceza kavramının kapsamı içindedir.³ Allah'ın emirlerine riayet etmeyenler, Kur'an'da ideal bir şekilde anlatılmıştır. Mesela tevhitte alakalı bölümleri tevhit siyakında, nübüvvet ile ilgili kısımlar, peygamberlere iman ve itaat siyakında, ahiretle ilgili kısımlar ise ahirete iman siyakında zikredilmiştir.⁴

Ceza kelimesi Kur'an'da pek çok ayette geçmektedir.⁵ Şöyle ki; “Günah'ın açığını da bırakın, gizlisini de. Çünkü günah kazananlar yaptıkları karşılığında cezalandırılacaklardır.” (Enam 6/120) Kur'an'da bazı kimselere işledikleri günahların cezası dünyada birtakım felaket ve musibetler verildiği bildirilmektedir (Enam 6/49; Araf 7/136; Taha 20/124; Zümer 39/ 25-26)

Yine bazı günahlara ise kat kat ceza verileceği bildirilmiştir. Konu ile ilgili âyetler incelendiğinde, kendilerine kat kat ceza verilecek kimselerin inkâra veya günahlara ön ayak oldukları, bu konuda liderlik yaptıkları yahut mevkileri itibariyle güzel davranışlarda bulunmaları gerekirken bunu yapmayıp fiilleriyle diğer insanlara kötü örnek teşkil ettikleri görülür. (bk. A'râf 7/38; Hûd 11/19-20; Ahzâb 33/30) Azabın inkâra ve isyana karşılık olduğunu bildirmiştir. (A'râf 7/ 96, Tevbe 9/95, Yûnus 10/8. 70)

İlâhî buyrukları tanımayanlara, peygamberlerini alaya alıp yalanlayanlara, kâfirlere, fâsıklara, zulüm ve haksızlık yapanlara, hak dine girdikten sonra dönenlere, işledikleri günahlar sebebiyle bir ceza ve azap olmak üzere çeşitli felâketler gönderilerek dünyada helâk edildikleri muhtelif âyetlerde beyan edilmiştir. Bilhassa Hz. Nûh, Hz. Hûd, Hz. Sâlih, Hz. Lût ve Hz. Şuayb peygamberlerin inkârcı halkı çeşitli şekillerdeki felâketlerle azaba uğratılmıştır.

Şöyle ki; Kimi yerin dibine geçirilerek, kimine gökten taş yağdırıla-

³ DİA. “ceza” md.

⁴ Şengül, İdris, Kur'an Kıssaları üzerine, Işık yay. İzmir, 1994, s.335

⁵ Abdülbaki, Muhammed Fuad, el- Mu'cemu'l- MüfehresLiElfâzi'l- Kur'âni'l- Kerim, Dâru'l-Fikr, Beyrut, 1991, “czy” md.

rak, (Ankebût 29/ 40) kimi suda boğularak, (İsrâ 17/103) kimine yağmur felâketi verilerek (A'râf 7/84) bunlar maddî cezaya çarptırılmıştır.

Kur'an'a inanmayan Ehl-i kitap ile münafıklarda olduğu gibi kimine de zillet damgası vurularak kıyamete kadar mânevî azaba mâruz bırakılmıştır.

Yine Kur'an kâfirlerin sahip olduğu gelip geçici dünya nimetlerinin aslında kendileri için bir azap olduğunu (Tevbe 9/85) haber verilmiştir. Çünkü maddî imkânların insan bedenine haz vermesine karşılık ruhu için ıstırap kaynağı olabileceği, mânevî mutluluğun madde ile değil Allah'a bağlanmakla gerçekleşeceği ve Allah yolunda harcanmayan servetin sahibini aza ba sürükleyeceği anlatılmak istenmiştir (Tevbe 9/35)

Kur'an ve Sünnet'in belirlediği cezalar netice itibariyle İslâm'ın muhafazasını esas aldığı beş temel değerini yani akıl, din, can, ırz ve malın korunmasını, insanların genel ve özel yararını bir denge içinde gözetmeyi hedef alır.⁶ İslam'ın temel hedeflerinden birisi de insanların dünya ve ahirette mutlu olmalarının sağlanmasıdır. Cezaların da temel amacı caydırıcılıktır.

1. Allah'ın Emrine Riayet Etmeyen ilk Sembol İblis

Şeytan, “hayırdan ve rahmetten uzaklaşmış yaratık; yanıp helâke mâruz kalmış varlık” demektir.⁷ Allah'ın emrine ilk karşı gelendir.

Kur'an'da Hz. Âdem'den önce yaratıldığı belirtilen, Cann (Hicr 15/27) diye isimlendirilen cinlerin atası olan İblis (Kehf 18/ 50; İsrâ 17/ 60) Hz. Âdem'e secde edenlerle birlikte olmaktan kaçınıp dayattı (Hicr 25/ 31; Araf 7/19; Sad 38/74; Taha 20/116; İsrâ 17/61) yüz çevirdi ve büyüklük tasladı. (Bakara 2/34)

“Meleklerle: Âdem'e secde edin! demiştik. İblis'in dışında hepsi secde ettiler. İblis: “Ben, dedi, çamurdan yarattığın bir kimseye secde mi ederim!” (İsrâ 17/60) İblis meleklerle beraber bulunduğu istisna ediliyor. Melekler yaratılış icabı Allah'a isyan edemezler, İblis'te ise irade bulunduğundan tercihte bulunup itaat dışına çıkmıştı.⁸

Yüce Allah'ın iblise özel emri şöyledir; “Sana emrettiğim halde secde

⁶ DİA. “ceza” md.

⁷ İsfahâni, el-Müfredât, “ştn” md.; Lisânü'l-Arab, “ştn” md

⁸ Râzi,, Muhammed b. Ömer Fahrüddin, Mefatihü'l- Gayb, Dâru'l- Fıkr, Lübnan, 198, II/405

etmene mani nedir? (Araf 7/12) “Ey İblis iki elimle yarattığıma seni secde etmekten alıkoyan neydi?” (Sad 38/75) diye buyurmasıdır. Kur'an'da şeytanla insan arasındaki ilişkiye veya mücadeleye temas eden birçok âyet bulunmaktadır.⁹ Şeytanın insanlara yönelik mânevî tahribatı vardır.¹⁰ Kur'an'da inkârcıların şeytanlarla beraber haşredileceği (Meryem 19/68) ve dünyada bir arkadaş gibi onunla birlikte hareket eden kişinin kıyamet günü, “Keşke benimle senin aranda doğu ile batı arası kadar uzaklık olsaydı” diyeceği ifade edilir (Zuhruf 43/36-38).

Şeytanın cezası, küçük düşenlerden olma ve itibarsızlaşma (Araf 7/13; Taha 20/116) Allah katından kovulma. (Sad 38/77) Din gününe kadar lanet, (Hicr 15/ 36; Sad 38/78) cehennem azabı. (Araf 7/18) Şeytan kötülük yapmada sembol olarak yaptıklarının cezasını bu dünyada yaratılmış varlıklar arasında itibarsızlaştırılarak, hatta kıyamete kadar lanetlenerek çektiği gibi ahrette ise ebedi cehenneme girerek ödeyecektir.

2. Âdem ve Havva'nın Allah'ın Emrine Riayet Etmemesi

Kur'an'a göre, Âdem ve Havvâ cennete yerleştikten sonra orada Allah'ın nimetlerinden diledikleri gibi faydalanıyorlardı. Allah onları yasak ağaca yaklaşmamaları hususunda uyardı: “Ey Âdem! Eşin (Havvâ) ile birlikte cennete yerleş; orada çekinmeden istediğiniz her yerde cennet nimetlerinden yiyin; sadece şu ağaca yaklaşmayın; sonra ikiniz de zalimlerden olursunuz.” (Bakara 2/35)

Kur'an-ı Kerim'de bu ağacın mahiyeti hakkında bilgi verilmemiştir. Sadece şeytanın Âdem ile Havvâ'ya avret mahallerini göstermek için, “Rabbimiz başka bir sebepten dolayı değil, sırf melek olursunuz yahut ebedî kalıcılardan olursunuz diye şu ağacı size yasakladı” (A'râf 7/20) ve “Ey Âdem! Sana ebedilik ağacını ve yok olmayacak bir hükümranlığı göstereyim mi?” (Tâhâ 20/120) diyerek onları yanılttığı belirtilmektedir.

Bu konuda sahih hadislerde de başka bilgi yoktur. Diğer İslâmî kaynaklarda yer alan ve bu ağacın hayrı ve şerri bilme ağacı veya üzüm asmı, buğday, incir ağacı vb. bitki türlerinden biri olduğunu belirten riva-

⁹ DİA. “Şeytan” md.

¹⁰ M. F. Abdülbâkî, el-Mucem, “iblis”, “ştn” md.leri.

yetler ise İslâm dışı kaynaklara dayanmaktadır.¹¹ “İkiniz şu ağaca yaklaşmayın. Böyle yaparsanız zalimlerden olursunuz.” (Bakara 2/34; Araf 7/19; Tâhâ 20/120) diye uyarılmışlardı. Şeytan onlara; “Rabbinizin size bu ağacın meyvesini yasaklamasının tek sebebi, sizin meleklerden veya ölümsüz hayata kavuşanlardan olmanızı önlemektir” diyerek yeminler etti. (Araf 7/20-21; Tâhâ 20/120; Bakara 2/36) “Derken Şeytan onların ayaklarını kaydırarak içinde buldukları nimet yurdundan çıkardı. (Bakara 2/36; Araf 7/25; Taha 20/123)

Kur’ân’a göre yasağı çiğnemenin hemen ardından utanılacak yerleri kendilerine görünmüş ve cennet yapraklarını üst üste yamayıp üzerlerine örtmeye başlamışlardır (bk. A’râf 7/22; Tâhâ20/ 121) Biz’de: “Haydi dedik, birbirinize düşman olarak yeryüzüne inin! Siz orada belirli bir süre ikamet edip yararlanacaksınız.” (Bakara 2/36; Araf 7/24-25; Taha 20/123)

Tâhâ 121. âyetinde “Böylece Âdem rabbine âsi olup yolunu şaşırdı” denilmektedir. Bu âyetteki “asâ” fiili, Hz. Âdem’in büyük günah işlediği anlamına gelmez; o, küçük günah, başka bir tâbirle zelle işlemiştir. Bunun “âsi oldu” fiili ile ifade edilmesi, insanlar için bir uyarı maksadı taşımakta, bir bakıma onlar, “Sakın, büyük günah şöyle dursun, önemsiz hataları bile küçümsemeyiniz!” şeklinde uyarılmaktadır.¹² Âdem ve eşi, işlenen bu suç sebebiyle içinde buldukları cennetten, belirli bir müddet yaşamaları için yeryüzüne indirilmişlerdir. İnsanlar arasındaki düşmanlıklar da yasağı çiğnemiş olmanın bir cezasıdır denilmektedir.¹³(bk.Bakara 2/36. 38; A’râf 7/24; Tâhâ 20/123)

3. Hz. Âdem’in oğlunun yeryüzünde ilk cinayeti işlemesi

Hâbil ve Kâbil kıssası gerek tarih ve tefsir kitaplarında, gerekse kısas-i enbiyâ türünden eserlerde ayrıntılı olarak anlatılmaktadır.¹⁴ Hâbil ve Kâbilayette isim verilmeden şu şekilde nakledilir; “Onların her ikisi de birer kurban takdim etmişlerdi de birininki kabul edilmiş, öbürünki kabul edilmemişti. Kurbanı kabul edilmeyen, kardeşine: “Seni öldüreceğim” dedi. O

¹¹ Taberî, Câmiu’l-beyân, I/184; Abdullah Aydemir, Tefsirde İsrâiliyyât, s. 256-257

¹² Zemahşerî, Keşşaf, II/557

¹³ DİA. “Adem” md.

¹⁴ DİA. “Hâbil ve Kâbil” md.

da: "Allah, ancak muttakilerden kabul buyurur, dedi. Yemin ederim ki, sen beni öldürmek için el kaldırırsan, ben seni öldürmek için sana el kaldırmam. Çünkü ben Âlemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım." "Ben isterim ki sen, kendi günahınla beraber benim günahımı da yüklenesin de cehennemliklerden olasın. Zalimlerin cezası işte budur. Nefsi, onu kardeşini öldürmeye itti. O da onu öldürüp ziyan edenlerden oldu." (Maide 5/27-30)

Zulmün, kıskançlığın, intikamın ve vahim akibetin hikâyesi bize şöyle anlatılmaktadır. Rivayete göre Hz. Adem'in iki oğlu arasında bir ihtilaf çıkmış, babaları her ikisinin de Allah'a kurban sunmalarını, hangisinin kurbanı kabul edilirse onun haklı olacağını söylemişti. O zaman gökten inen bir ateşin kurbanı yakması, kurbanın kabul edildiğini gösteriyordu (krş. Al-i İmrân 3/183) sunulan kurbanlardan Hâbil'inki kabul edildi. Kıskançlığı yüzünden bu durumu içine sindiremeyen kâbil, kardeşini öldürdü.¹⁵

Kâbil'in nefsi onu kardeşini öldürmek gibi korkunç bir cinayete itmiş ve bundan başka hiçbir şey onun nefsanî duygularını tatmin etmemiştir. Sonuçta kardeşini öldürerek hem dünyada hem de ahirette hüsrana uğrayanlardan olmuştur.¹⁶ Yeryüzünde ilk defa cana kıyma ve cinayet çığını açan kimse olduğu için kendisinden sonra gelenlerin işledikleri cinayetlerin günahına da ortak olmuştur.¹⁷ Hz. Peygamber bir hadisinde şöyle buyurmaktadır; "Haksız yere öldürülen hiçbir kimse yoktur ki onun kanından Âdem'in ilk oğluna bir pay ayrılmasın. Çünkü cinayeti âdet edenlerin ilki odur."¹⁸ Yine birinci derece de yakınlar arasında da ihanetler yaşanabilmektedir. Bunun en güzel örneğini Kur'an-ı Kerim Hz. Nuh'un eşinin kendisine yaptığı ihaneti örnek göstererek vermektedir.

4. Hz. Nuh'un Hanımının Eşine İhaneti

"Allah, kâfirlere Nuh'un eşi ile Lut'un eşini misal getirir. Her ikisi de iki iyi kulumuzun nikâhı altında idiler. Ama inkâr tarafına giderek eşleri olan peygamberlere hıyanet ettiler, kocaları da Allah'tan gelen cezadan

¹⁵ İbn Kesir, Ebu'l- Fida İsmail, Tefsiru'l- Kur'âni'l- Azim, Dâru'l- Marife, Beyrut, 1987, III/76

¹⁶ Er-Râzî, Muhammed b. Ömer Fahrudin, Mefatihü'l- Gayb, Dâru'l- Fikr, Lübnan, 1981, IX/34

¹⁷ Kur'an Yolu, Türkçe Meâl ve Tefsir, DİB. Yay. Ankara, 2006, II/256

¹⁸ Buhârî, "Cenâiz", 33, "Enbiya" 1, "Diyât", 2, Müsned, 383, 430, 433

eşlerini asla kurtaramadılar. Onlara (ölürkan veya kıyamet günü): “Haydi, cehenneme girenlerle beraber siz de girin!” denilir” (Tahrim 66/10) Bir peygambere en küçük bir ihanet bile küfürdür. Hz. Nuh’un Hanımı eş olma şerefının gerektirdiği iman ve itaate sahip olmamış küfre ve nankörlüğe meyletmişti.¹⁹ Kocasının peygamberliği ve onu kurtarmak için gösterdiği gayretler zerre kadar fayda vermedi. Hz. Nuh, hanımını gemiye bile almadı (Hud 11/40). İnkâr ettiği için Allah’ın azabından kurtulamadı. Helak olan kâfirlerle beraber cehenneme gitti.²⁰ Yüce Allah Hz. Nuh’a sadece eşi değil oğlunun da inanda inanmadığını dolayısıyla ihanet ettiğini vurgulamaktadır.

5. Hz. Nuh’un Oğlu da Babasına İhanet Edenlerdendi

“Gemi onları dağlar gibi dalgalar arasından geçirirken, Nuh biraz ötede olan oğluna:”Evladım, bizimle birlikte bin ve kâfirlerle birlikte olma.” Diye seslendi. O:”Beni sudan koruyacak bir dağa sığınırım!”dedi. Nuh ise:”Bugün Allah’ın helak emrinden koruyacak hiçbir kuvvet yoktur. Ancak O’nun merhamet ettiği kurtulur!”der demez, birden aralarına dalga girdi, ve oğlu boğulanlardan oldu. Kâfirler boğulduktan sonra yerle göğe: Ey yer suyunu yut ve sen ey gök suyunu tut diye emir buyruldu ve “Kahrolsun o zalimler!” denildi. Nuh Rabbine hitap edip:”Ya Rabbi dedi, elbette boğulan oğlum da ailemdendi, öz evladımdı. (Hâlbuki ben onları gemiye alırken Sen bana kurtulacaklarını, müjdelemiştin). Senin vaadin elbette haktır ve sen hâkimlerin hâkimisin!” “Ey Nuh!” buyurdu Allah, “O senin aileden değildi. Çünkü o, dürüst iş yapan, temiz bir insan değildi. O halde hakkında kesin bilgin olmayan bir şeyi benden isteme. Cahilce bir davranışta bulunmayasın diye sana öğüt veriyorum.” (Hud 11/ 42-46)

Hz. Nuh’un oğlu imân etmediği için kendi ailesinden sayılmadı. Çünkü Yüce Allah’a karşı sorumluluğunu yerine getirmeyenlere kan bağı fayda vermez. “Onlar helak olsun denildi.” (Hud 11/40) Nitekim diğer kâfirlerle beraber Allah’ın lanetine uğradılar. Onlar hafızalardan uzak olsun denildi.

¹⁹ Elmalılı, Hak Dini, VIII/167

²⁰ Kutub, Seyyid, Fizilâli'l- Kur’ân, trc. Heyet, Hikmet yay. İst. 1992, VI/305, Elmalılı, Hak Dini, VIII/168

Nitekim yok olup gittiler.²¹ Ayrıca Allah'ın gönderdiği peygamberlere tabi olmadıkları gibi küfürde ve isyanda zirveleşen kişiler de vardır. Bunların başında Nemrut gelmektedir.

6. Nemrud'un Akıbeti

“Allah kendisine mülk (hükümdarlık ve zenginlik) verdiği için şımararak Rabbi hakkında İbrahim ile tartışmaya gireni (Nemrud'u) görmedin mi! İşte o zaman İbrahim: Rabbim hayat veren ve öldürenidir, demişti. O da: Hayat veren ve öldüren benim, demişti. İbrahim: Allah güneşi doğudan getirmektedir; haydi sen de onu batıdan getir, dedi. Bunun üzerine kâfir apışıp kaldı. Allah zalim kimseleri hidayete erdirmez.” (Bakara 2/258) Nemrud adı Kur'an'da yer almamakla birlikte Allah'ın kendisine mülk ve hükümdarlık bahşettiği için şımarıp Hz. İbrâhim'le tartıştığından söz edilen kişinin onun olduğu müfessirlerce kabul edilmiştir.²² Bunun dışında Hz. İbrâhim'in cezalandırılması ve ateşe atılmasıyla ilgili âyetlerde Nemrud'a bazı göndermeler olduğu düşünülmektedir. (Enbiyâ 21/68-70; Ankebût 29/24; Sâffât 37/ 97-98)²³

Hz. İbrahim zamanında iktidarda olan Nemrud, Allah'ın elçisinin davetini kabul etmediği gibi onun, insanlara tanıtmaya çalıştığı rabbi hakkında tartışmaya girmişti. Nemrud'un kibri gerçeği kabul etmesine engel oldu.²⁴ Hz. İbrâhim ile Nemrud arasındaki mücadele ve Nemrud'un Hz. İbrâhim'i ateşe atması konusunda yahudi geleneğinde Bâbil Kulesi öyküsü ön plana çıkarılmıştır.²⁵ Taberî yeryüzünden ikisi kâfir, ikisi mümin olmak üzere dört büyük kralın gelip geçtiğini, kâfirlerin krallarının Buhtunnasr ve Nemrud olduğunu söyler.²⁶

Kendilerini hak kanununun üstünde tanımak isteyen, emirleri ve iradeleri ile hakkı ve gerçeği değiştirmek sevdasında bulunanlar mutlaka Hakk'ın sillesine mahkûmdurlar. Kendilerine uyanlarla birlikte kendilerini de ka-

²¹ Kur'an Yolu, III/174, Kutub, Fizilâl, VI/305, Elmalılı, Hak Dini, IV/541

²² DİA “Nemrud” md.

²³ İslam Ansiklopedisi, IX/192-194, DİA. “Nemrud” md.

²⁴ Kur'an Yolu, I/408; Kutub, Fizilâl, I/485; Elmalılı, Hak Dini, II/178

²⁵ Abodah Zarah, 53b; The Old Testament, I, 297

²⁶ Taberî, Câmiu'l- Beyan, I/273

ranlıklara sürüklerler ve uçurumlarda yuvarlanıp ateşin dibine takılırlar. Elbette haktan kaçan, hakka karşı gelen haksız olur. Nemrud Hakkı böyle tanımadığı için ilâhi hidayetten mahrum olan zâlimlerden oldu.²⁷Allah'a meydan okuyan Nemrud'un burnundan başına giren bir sivrisinek tarafından öldürüldüğü kabul edilir. Sivrisineğin sebep olduğu şiddetli ağrılar yüzünden sürekli olarak kafasını tokmakla dövdüren Nemrud sonunda büyük bir acıyla ölmüştür.²⁸ Yüce Allah kendisine şirk koşulmasını asla kabul etmediği gibi bu fiili işleyen isterse bir peygamber babası olsun insanlara ibretlik olarak örnek vermektedir. İşte Hz. İbrahim'in babası bunun en güzel örneğidir.

7. Hz. İbrahim'in Babası

Kur'an'da Hz. İbrâhim'in babasını hak dine davetiyle ilgili âyetlerde belirtildiğine göre, Hz. İbrâhim putlara tapmanın mantıksızlığını babasına açıklamış (Meryem19/42-45; Enbiyâ 21/52-57), fakat babası onun söylediklerini kabul etmediği gibi kendi dinini ona telkin etmeye kalkışmış ve üstelik onu tehdit etmiştir. Şöyle ki;“Hani İbrahim, babası Azer'e: “Sen putları ilahlar mı ediniyorsun? Doğrusu, ben seni ve kavmini apaçık bir sapıklık içinde görüyorum”, demişti.” (Enam 6/74) “Babacığım, dedi niçin iştirmeyen, görmeyen ve sana hiçbir fayda sağlamayan bu putlara tapıyorsun? Babacığım, sana ulaşmayan bir ilim, geldi bana, ne olur bana tabi ol da seni dümdüz bir yola çıkarayım. Babacığım, sakın şeytana ibadet etme! Çünkü şeytan Rahmana isyan içindedir. Babacığım, bu gidişle o Rahmandan bile bir azabın sana dokunacağından ve senin şeytana hem dem olacağından ciddi endişe içindeyim. Babası:”İbrahim, ne o,yoksa sen benim tanrılarımaya sırtını mı dönüyorsun? Bu işten vazgeçmezsen mutlaka taşa tutarım seni. Şöyle uzun bir süre benden uzak dur. Gözüm görmesin seni burarlarda. İbrahim:” Selamet esenlik içinde kal, dedi, Rabbimden senin için af dileyeceğim ” (Meryem 19/ 42-47) dedi.

Babasının hak dini kabul etmeyip putlara tapmakta ısrar etmesi üzerine Hz. İbrâhim onun için Allah'tan mağfiret dilemiş (Meryem19/47;

²⁷ Kur'an Yolu, I/408-409; Kutub, Fizilâl, I/485; Elmalılı, HakDini, II/178

²⁸ DİA. “Nemrud” md

Şuarâ 26/86; Mümtehine; 4), ancak bu dileği kabul edilmemiştir; zira Kur'ân'a göre Hz. İbrâhim'in babası "Allah düşmanı"dır (Tevbe 9/114). Hz. Peygamber'den bu konuda nakledilen bir hadisin meâli şöyledir: "Kıyamet günü İbrâhim, yüzü toza toprağa bulanmış olan babası Âzer'le karşılaşacak ve ona, 'Ben sana, bana isyan etme demedim mi?' diyecek; babası da ona, 'Bugün sana isyan etmem' cevabını verecektir.'²⁹

Kur'an'da açıkça belirtildiğine göre Âzer Hz. İbrâhim'e, putlar hakkındaki itirazlarına devam ettiği takdirde yanından ayrılmasını emretmiş (Meryem19/46). "İşte sizi de, sizin Allah'tan başka ibadet ve dua ettiğiniz tanrılarınızı da terk ediyorum." (Zuhruf 43/ 26; Meryem 19/48) Hz. İbrâhim de babasının Allah düşmanı olduğunu görünce ondan uzak durmuştur. (Tevbe 9/114)

8. Hz. Lut'un Hanımının Sapıkların Safında Yer Alması

"Allah, kâfirlere Nuh'un eşi ile **Lut'un eşini** misal getirir. Her ikisi de iki iyi kulumuzun nikâhı altında idiler. Ama inkâr tarafına giderek eşleri olan peygamberlere hıyanet ettiler, kocaları da Allah'tan gelen cezadan eşlerini asla kurtaramadılar. Onlara (ölürken veya kıyamet günü): "Haydi, cehenneme girenlerle beraber siz de girin!" denilir." (Tahrim 66/10) Bu ihaneti Allah düşmanlarının fesatlarına yardım ederek emanete hıyanet etmiş olmasıydı.³⁰

İlâhî vaad şöyledir; "Biz Lut'un karısı hariç tüm ailesini kurtaracağız. Zira eşinin suçlularla beraber kalmasını gerekli gördük." (Hicr 15/58-60) "Yalnız bir koca karı geride kalıp helak edilenler arasında oldu." (Şuara 26/171; Ankebut 29/33)

Ayetlerde ifade edildiği gibi eşi geride kalıp helak olanlardan oldu. (Araf;7/83; Neml 27/57; Saffat 37/135) Güneş doğarken onları o korkunç ses yakaladı. Böylece ülkelerinin üstünü altına getirdik." (Hicr 15/ 73-74) Lût ve ailesi şehirden çıkar, sabaha karşı da şehrin altı üstüne getirilir, üzerlerine balçıktan pişirilmiş, kat kat taşlar yağdırılır ve Lût'un kavmi karısıyla birlikte helâk edilir. (Hûd 11/81-83; Kamer 54/37-39; Tahrim 66/10)

²⁹ Buhâri, "Enbiyâ", 8

³⁰ Elmalılı, Hak Dîni, VIII/167

Hz. Lût, hanımını kendi şehrinden dışarı çıkaramadı. bu yüzden de “karından başka sizden hiçbiri geride kalmasın Çünkü onlara gelecek olan (azap) şüphesiz ona da isabet edecektir” (Hud; 81) denildi.³¹ Kaynaklarda, Lût’un yaşadığı yer ve çevresinin altının üstüne getirilmesi sebebiyle “mü’tefikât” diye adlandırıldığı belirtilmektedir.³² “Üzerlerine öyle bir yağmur yağdırdık ki Uyarılanların (fakat yola gelmeyenlerin) yağmuru ne de kötü.” (Şuara; 173, Neml; 58) Yüce Allah azgınlıkta sembolleşen kişilerin dünyevi ve uhrevi akıbetleri ile ilgili örneklerde vermektedir. Bunların başında Firavun gelmektedir.

9. Firavun’un Azgınlığının Sonu

Firavun Hz. Mûsâ’nın karşısında yer alan, büyüklük taslayan, böbürlen, ilâhlık iddiasında bulunacak kadar kendini beğenen, Mûsâ’nın tanrısına ulaşmak için kuleler yaptıracak kadar taşkınlık gösteren, halkını küçümseyip zayıfları ezen, gerçeklere sırt çeviren bir kral olarak tasvir edilmektedir.³³“Doğrusu Firavun, ülkesinde (Mısır’da) zorbalık yaptı, büyüklük tasladı. Halkını çeşitli fırkalara ayırıp böldü; onlardan bir bölümünü güçten düşürüyor, erkek çocuklarını boğazlayıp kadınlarını diri bırakıyordu. Çünkü o, bozgunculardandı.” (Kasas 28/4; Araf 7/141; Bakara 2/49)

“Gerçekten Biz Musa’yı mucizelerimiz ve açık bir yetki ile Firavun’a, Haman’a ve Karun’a gönderdik de onlar: “Bu yalancı bir sihirbazdır!” dediler. Musa onlara Bizim tarafımızdan gerçeği getirince, “Onun yanında bulunan müminlerin oğullarını öldürün, kızlarını ise hayatta bırakın!” dediler. Fakat kâfirlerin hile ve tuzakları boşa çıkar” (Mü’min 40/23-25)

“Biz vaktiyle Firavun’a bir elçi gönderdiğimiz gibi size de hakkınızda şahitlik edecek bir elçi gönderdik. Firavun o Resule isyan etti. Biz de onu şiddetli cezaya çarptırdık.”(Müzzemmil; 15-16) “Böylece Firavun ve orduları, haksız yere ülkede büyüklük tasladılar ve huzurumuza dönüp hesap vermeyeceklerini zannettiler. Biz de kendisini de ordularını da yakalarından tuttuğumuz gibi denize fırlattık. İşte bak zalimlerin sonunun ne oldu-

³¹ Elmalılı, Hak Dini, VIII/168

³² Taberî, Câmiu’l-Beyân, XII/97

³³ DİA, “Fıavun” md.

ğunu gör! Onları insanları ateşe çağırın önderler yaptık. Bu dünyada halkı çalıştırıp desteklerini sağlasalar da, kıyamet günü en ufak bir yardım bile görmeyeceklerdir. Bu dünyada arkalarına bir lanet taktık, kendilerine lanet yağdırılıyor. Kıyamette, o büyük duruşma gününde ise, en çok nefret edilenlerden olacaklardır.” (Kasas 28/39-42; Buruc;19-20) Firavun’un inkârı, inatçılığundan kaynaklanan küfr-i inâdi idi.³⁴

“Onlar Firavun’un emrine uymuşlardı. Oysa Firavun’un emri tutarlı ve doğruya götürücü bir emir değildi. O, kıyamet günü halkının önüne düşecek, onları ateşe götürecektir. Vardıkları o yer ne fena bir yerdir! Bu dünyada da kıyamet gününde de lanetle kovalandılar. Peşlerindeki destek ne kötü bir destek!” (Hud 11/97-99) Firavun Allah’ın varlığına inanmıyor; ülke halkının görevinin mutlak surette kendi hükümdarlığına itaat etmek olduğunu ileri sürüyordu. Bu sebeple Hz. Musa’nın tebliğ ettiği ilâhi emirleri kabul etmedi. Çevresine de bunları kabul etmemelerini, Hz. Musa ve İsrailoğulları hakkında sert tedbirler almalarını emretti.³⁵ Firavun ve onun peşine düşen halkın tuttukları yolun başta Firavun olmak üzere hepsini cehenneme götürecek bir yol olduğu ifade edilmiştir. Ayette genel olarak insanların önderlerini ve rehberlerini dikkatli ve bilinçli seçmeleri gerektiğine işaret eder.³⁶

“İkiniz Firavun’a gidin, çünkü o, azmış bulunmaktadır. (Taha 20/43; Nâziat 79/24) Musa da şöyle cevap verdi. “pekiyi bilirsin ki bu ayetleri, birer belge olmak üzere indiren, göklerin ve yerin Rabbinden başkası değildir. Ey Firavun! Ben de senin mahvolduğunu zannediyorum.” Firavun onları ülkeden söküp atmak istedi. Ama Biz onu ve beraberindeki bütün ordusunu suda boğduk” (İsra 17/102-103)

Çadırlı ordugâhlar, piramitler sahibi Firavun’ Rabbinin ne yaptığını görmedin mi? Bunlar, ülkelerinde azdıkça azdılar. Oralarda fesat ve bozgun çıkarak, nizamı altüst ettiler. Bu yüzden senin Rabbin de onların üstüne azap kamçıları yağdırdı. Çünkü Rabbin hep gözetlemededir. (Fecr;10-14; Hud 11/ 96-99; Duhan 44/28-29) Firavun da ondan öncekiler de, altüst edilip

³⁴ İbn Atiyye, III/489

³⁵ Kur’ân Yolu, III/196

³⁶ Kur’ân Yolu, III/196

yerin dibine geçirilen Lut milletine ait kasabaların ahalileri de hep o günaha (yani şirke) girdiler. Rab'lerinin elçisine isyan ettiler, Allah da onları şiddetli cezaya çarptırdı.(Hakka; 9-10, Kamer; 14, Şuara; 105. 123.141)

Firavun da askerleriyle onun peşine düştü. Deniz onları öyle bir sardı ki birden yutuverdi Böylece Firavun halkını kurtuluşa değil, yanlış yola, çıkmaza götürdü” (Taha: 78-79) “Musa’yı, delilerimizle ve mucizelerimizle Firavun’a ve ileri gelen yetkililerine gönderdik. O da onlara: “Gerçekten ben, âlemlerin Rabbinin elçisiyim.” Dedi. O, delillerimizle onlara gidince onlar alay edip gülmeye koyuldular. Onlara hep birbirinden büyük mucizeler gösterdik. Belki dönüş yaparlar diye azaplarla sarstık” (Zuhruf; 46-48).

Allah’ın elçisini dinlememesi, ona karşı gelmesi sebebiyle Firavun ve ailesi yıllarca kıtlık ve ürün azlığıyla imtihan edilmiş (A’râf; 130), üzerlerine tûfan, çekirge, haşerat, kurbağalar ve kan gönderilmiştir (A’râf; 133). Firavun ve kavminin yaptıkları ve yükselttikleri şeyler yıkılmış (A’râf; 137). Firavun ve beraberindekiler, denizde boğulmuştur (Bakara; 50, A’râf; 136, Enfâl; 54). Firavun boğulmak üzere iken iman etmiş, fakat imanı kabul edilmemiştir (Yûnus; 90). Onun cesedi daha sonra gelenlere bir ibret olmak üzere saklanmış (Yûnus; 92).“Azabı tadınca Musa’ya: “Haydi büyücü! Sana verdiği sözünün gereği olarak bizim için Rabbine dua et, bizi bağışlasın, gerçekten biz hidayete gelmiş olacağız” dediler. Fakat Biz, onlardan azabı giderince, hemen sözlerinden caydılar. Firavun halkına duyuru yapıp dedi ki: “Ey benim halkım! Mısır’ın yönetimi benim elimde değil mi? Ayaklarımın altında akan şu nehirler, kanallar benim değil mi? Görmüyor musunuz? Yoksa ben, şu aşağılık, meramını bile neredeyse anlatamayan adamdan daha üstün değil miyim? Eğer o dediği gibi ise, üstüne gökten altın bilezikler atılmalı yahut beraberinde melekler gelmeli değil miydi? O, halkını küçümsedi, onlar da ona itaat ettiler. Doğrusu onlar yoldan iyice çıkmış bir toplum idi. Bir dikta yönetimi hukuku çiğner, çevresindeki menfaatçi dalkavuklarla bir oligarşi kurar, dürüst ve erdemli insanları susturursa, açıkça söylemese bile halkını hiçe saymış demektir. Halk da fasık ise; hak, batıl, erdem onlar için önemsiz olduğundan sürü gibi ona uyarlar. Zulme şahsiyetsizliğe boyun eğer, ses çıkarmazken, hakkı tutan bir ses yükselirse, onu sustururken sesleri yüksek çıkar. İşte bunlar zilleti kabul ettiklerinden, hiç sayılmaya müstehak olmuşlardır. Onlar Bizi gazaba davet edin-

ce, Biz de onların hepsini suda boğarak, onlardan müminlerin intikamını aldık” (Zuhruf; 46-55, Araf; 133-135). Yine yüce Allah mallarının çokluğu sebebiyle azıtan insanların dünya ve ahiret hayatı hakkında bilgiler vermektedir. Bunların en meşhuru Karun’dur.

10. Servetine Güvenerek Kibirlenen Karun’un Akıbeti

Yoldan sapanlardan biri olan Karun, Hz. Musa’nın ümmetinden olup ona karşı böhürlenerek zulmetmişti. Ona hazineler dolusu öyle bir servet vermiştik ki o hazinelerin anahtarlarını bile güçlü kuvvetli bir bölük zor taşırdı.³⁷ Halk ona: “Servetine güvenip şımarma, böhürlenme! Zira Allah böhürleneni sevmez” demişti. “Allah’ın sana ihsan ettiği bu servetle ebedi Ahiret yurduunu mamur etmeye gayret göster, ama dünyadan da nasibini unutma! (ihtiyacına yetecek kadarını sakla). Allah’ın sana ihsan ettiği gibi sen de insanlara iyilik et, sakın ülkede nizamı bozmaÇünkü Allah bozguncuları sevmez” (Kasas; 76-77).

“Karun “Ben bu servete ilmim ve becerim sayesinde kavuştum.” Dedi. Peki, şunu bilmiyor muydu ki Allah, daha önce kendisinden daha güçlü ve serveti daha fazla olan kimseleri helak etmişti?Ama suç işlemeyi meslek edinen sicillilere artık suçları hakkında soru sorulmaz. Karun bir gün, yine bütün ihtişam ve şatafatıyla halkının karşısına çıktı. Dünya hayatına düşkün olanlar: Keşke bizim de Karun’unki gibi servetimiz olsaydı. “Adamın amma da şansı da varmış, keyfine diyecek yok!” dediler. Ahiret’e dair ilminden nasibi olanlar ise: “Yazıklar olsun size! Bu dünyalıkların böyle peşine düşmeye değer mi? Oysa iman edip güzel ve makbul işler yapanlara Allah’ın cennette hazırladığı mükâfat elbette daha hayırlıdır. Buna da ancak sabredenler nail olur.” Derken Biz onu da, sarayını da yerin dibine geçiriverdik. Ne yardımcıları Allah’a karşı kendisine yardım edip,onu kurtarabilirdi,ne de kendi kendisini savunabilirdi. Daha dün onun yerinde olmaya can atanlar bu sabah şöyle dediler: “Vah bize! Meğer Allah dilediği kimsenin rızkını bol verir, dilediğinin rızkını kısırmış! Şayet Allah bize lütfedip korumasaydı, biz de yerin dibine geçirirdi. Vah vah! Demek ki gerçekten kâfirler iflah ol-

³⁷ Kur’ân Yolu, IV/636; İbn Kesir, Ebu’l-Fida İsmail, Tefsiru’l- Kur’âni’l- Azim, Dâru’l- Marife, Beyrut, 1987

mazmış!” Ama ahiret diyarına gelince: Biz orayı dünyada büyüklük taslamayanlara, fesatçılık ve bozgunculuk peşinde koşmayanlara veririz. Hayırlı akıbet, günahlardan sakınanlarıdır” (Kasas; 78-88).

Karun’u, Firavun’u ve Haman’ı da helak ettik. Hz. Musa kendilerine belgelerle, mucizelerle geldi ama onlar o ülkede kibirlendiler, büyüklük tasladılar, fakat hükmümüzden kurtulamadılar (Ankebut; 39, Mü’min; 23-24). Karunun malı ve mülküyle beraber yere gömüldüğü bildirilmiştir. İnançsızlığı, kibir ve gururu yüzünden helak olup gitmiştir.³⁸Allah hak ve adalet yerine güce sığınarak haksızlık karşısında ses çıkarmayanların da akıbetinin kötü olduğunu haber vermektedir. Buna örnek olarakta Haman’ı göstermektedir.

11. Zalimin Zulmüne Ortak Olan Haman’ın Akıbeti

Kur’an’da adı geçen Hâmân, Hz. Mûsâ’nın muhatap olup mücadele ettiği Firavun’un veziri veya onun sarayındaki önemli şahsiyetlerden biri ya da Amon kültünün başrahibi olmalıdır.³⁹“Andolsun Biz Musa’yı, Firavun’a, Haman’a ve Karun’a ayetlerimiz ve apaçık ispatlı bir delille gönderdik. Ama onlar:“(Bu,) yalan söylemekte olan bir büyücüdür ” dediler. (Mü’min; 23-24),“ Firavun: “Haman! Benim için bir kule inşa et,” dedi. Umarım ki böylece yükselebilir, göklere yol bulur da Musa’nın Tanrısı’na ulaşırım. Gerçi ben onun yalancı olduğunu zannediyorum ya. İşte böylece, Firavunun kötü gidişatı kendisine cazip göründü ve yoldan çıkarıldı.” (Mü’min; 36-37, Araf; 103)

“Biz o ülkede güçsüzlere ihsanda bulunmak, onları dünyada örnek şahsiyetler yapmak ve o ülkeye onları varis kılmak, onlara dünya hâkimiyetini vermek; Firavun’u, Haman’ı ve onların ordularını ise korktuklarına uğratmak istiyorduk” (Kasas;5-6). Bu âyetlerden anlaşıldığına göre Allah Hz. Mûsâ’yı âyetler, mucizeler ve delillerle Firavun, Hâmân ve Kârûn’a göndermiş, fakat onlar Mûsâ’yı “çok yalancı bir sihirbaz” diye suçlayarak tebliğini reddetmişlerdir (Ankebût; 39, Mümin; 23-24).

³⁸ Taberî, Muhammed b. Cerir, Câmîu’l-beyân an te’vilil- Kur’ân, XX/105; İbn Âşur, Muhammed, et-Tahrir ve’t- Tenzil, Tunus, 1984, XX/175; Şevkânî, Fethu’l- Kadir, Kahire, 1968, IV/175; Kur’ân Yolu, IV/246

³⁹ DİA, “Haman” md. İslam Aansiklopedisi, V/178

Hatta ilâhlık iddiasında bulunan Firavun, Mûsâ'nın kendisini yüce Allah'ı kabule davet etmesi üzerine kavminin ileri gelenlerine, "Sizin için benden başka bir tanrı tanımıyorum" diyerek kendini "en büyük Tanrı" olarak görmekte (bk. Naziat; 24).

Hz. Musa'nın tarif ettiği âlemlerim rabbi olan Allah ile alay eder bir tavırla veziri Hâman'a "Bana bir kule yap, belki oradan Musa'nın tanrısını görürüm" diye emir vermektedir.⁴⁰ "Haman! Haydi, benim için tuğla ocağını tutuştur, balçığı pişir, fazlaca tuğla imal ettirip benim için öyle yüksek bir kule yap ki, beklide onun vasıtasıyla yükselip Musa'nın (varlığını iddia ettiği) Tanrısını görürüm! Aslında, ben onun yalancının biri olduğun görüşüneyim" (Kasas; 38, Mümin; 36-37). Nihayet Kârûn, Firavun ve Hâmân günahları sebebiyle cezalandırılmıştır (Ankebût; 39).

"Karun'u, Firavun'u ve Haman'ı da helak ettik. Musa kendilerine belgelerle, mucizelerle geldi ama onlar o ülkede kibirlendiler, büyüklük tasladılar, fakat hükmümüzden kurtulamadılar" (Ankebut; 39). Ayette anılan kişiler Hz. Musa'nın davetini etkisiz kılmaya çalışan yöneticiler kastedilmektedir. Ayetin sonundaki "Oysa Allah'tan kaçıp kurtulma imkânları yoktu" ifadesi, bütün baskıcı yöneticilerin er veya geç Allah katında hak ettikleri cezayı görmekten kaçamayacaklarını ifade etmektedir.⁴¹ Allah, heykeller yapıp insanları saptırmaya çalışanların dünya ve ahiret akıbetleri hakkında haber vermektedir.

12. Buzağıyı Tanrı Edinerek Kötü Bir Çığır Açan Samiri'in Sonu

"Biz senin ayrılmandan sonra halkını sınadık ve Samiri onları yoldan çıkardı. Musa derhal son derece kızgın ve üzgün olarak halkına döndü: "Ey milletim! Dedi, Rabbiniz size güzel bir vaade bulunmadı mı? Verilen sözün üzerinden çok uzun süre mi geçti, yoksa Rabbinizin gazabının tepenize inmesini mi istiyorsunuz ki bana olan vadinizden caydınız. "Biz," dediler, "kendi güç ve irademizle sana olan vadimizden dönmedik. Fakat biz o halkın, Mısırlıların zinet eşyalarından birtakım ağırlıklar yüklenmiştik. Onları ateşe attık Samiride kendi mücevheratını atıverdi" (Taha;85-

⁴⁰ Kur'an Yolu, IV/229

⁴¹ Kur'an Yolu, IV/269

97). Samiri Hz. Musa'nın öğretisinden bir kısmını reddetmesi, onun put-perestliğe ve Allah'tan başka nesnelere ya da varlıklara tanrısal nitelikler yakıştırmaya ilişkin bilinçaltı eğilimlerini açığa vurmaktadır.⁴² İsrailoğulları Mısır'dan çıkmadan önce Mısırlılardan bir miktar altın ve zinet eşyalarını ödünç almışlardı. Hz. Musa'nın dönüşü gecikince Samiri: "Onun engellenmesini sebebi, sizdeki bu emanetlerdir." Dedi. Bunun üzerine, altınları getirip onun önünde topladılar. Samiri de eritip buzağı şekline koydu. Sonra Cebrail (a.s)'ın bineğinin izinden avuçladığı bir avuç bereketli toprağı sürünce, buzağı ses çıkardı. Razi'ye göre bunun sebebi ona hayat girmesi değil heykele konulmuş olan bazı deliklere hava girmesi sonucunda buzağı heykeli ses çıkarmıştır.⁴³

"Derken o, ahali için böğürme marifeti olan bir buzağı haykeli döküp çıkardı. Samiri ve arkadaşları: "İşte bu, sizin de, Musa'nın da tanrısıdır, ama Musa bunu unuttu!" dediler. Onlar görmüyorlar mıydı ki o heykel, kendilerine mukabele edecek bir çift laf söyleyemiyordu. Kendilerine gelen bir zararı önleyemediği gibi, onlara fayda da sağlamıyordu. Doğrusu, Harun onlara, bundan önce:"Ey milletim!" dedi, "siz bu heykel ile imtihana tabi tutulduunuz. Şu kesindir ki sizin Rabbiniz Rahman'dır (çok şefkatli ve merhametlidir). O halde beni izleyin ve emrime itaat edin!" Onlar ise:"Musa yanımıza dönünceye kadar ona tapmaya devam edeceğiz!" diye karşılık vermişlerdi. Musa döndüğünde bu durumu bilmediğinden:"Harun" dedi "onların saptığını gördüğünde benim izimce gelmene ne mani oldu, yoksa emrime karşı mı geldin?" deyip sakalını tutarak çekmeye başladı" (Araf, 142-146)

"Ey anamın oğlu!"dedi. Harun,"lütfen sakalımdan, saçımdan beni çekirtirip durma. Ben, senin "İsrailoğullarının içine ayrılık soktun, sözümü dinlemedin!"diyeceğinden endişe ettim." Bu sefer Samiri'ye dönerek:"Samiri! Peki, senin derdin nedir ?"dedi. "Ben,"dedi, onların göremedikleri bir şeyi gördüm. O resul'ün izinden bir avuç toprak alıp onu potanın içine attım. İşte böyle yapmayı nefsim bana hoş gösterdi." (Taha; 96)

Samiri bu sözü ile şunu demek istemişti:"Ben onların göremediklerini, yani Hayat bineği üzerinde sana gelen Cebrail (a.s)'ı, gördüm. Kalbi-

⁴² Esed, Kur'an mesajı, II/638; Kur'an Yolu, III/649

⁴³ Râzi, Mefatihul- Gayb,XVIII/36

me bir duygu geldi, onun izlerinden bir avuç toprak aldım, onun bereketinden yararlanmak istedim.”Hz. Mûsâ, Sâmirî'ye, “Defol git!, artık hayatın boyunca ‘Bana dokunmayın!’ diyeceksin; ayrıca seni kaçıp kurtulamayacağı bir ceza günü beklemektedir” diyerek bedduada bulunmuştur (Tâhâ 20/97). İsrâiloğulları'nın buzağıya tapmalarına Sâmirî'den bahsetmeksizin Kur'ân'ın başka yerlerinde de atıf yapılmakta (Bakara 2/51, 54, 92, 93; Nisâ 4/153; A'râf, 148. 152) ve İsrâiloğulları bu davranışlarından dolayı kınanmaktadır.⁴⁴

13. Mümin ile Zengin Kâfir'in Hayatlarının Karşılaştırılması

“Onlara şu iki kişinin halini misal getir: Onlardan birine iki üzüm bağı lutfettik, bağların etrafını hurma ağaçları ile donattık ve bahçelerin arasında da ekin bitirdik. Her iki bağ da meyvesini verdi, hiçbir şeyi eksik bırakmadı. O iki bağın arasında da bir ırmak akıttık. O şahsın başka serveti de vardı. Arkadaşıyla konuşurken ona: “Benim,” dedi, “malım ve servetim senden çok olduğu gibi, maiyet, çoluk çocuk bakımından da senden daha ilerdeyim.” Bu adam gururu yüzünden kendi öz canına zulmeder vaziyette bağına girdi ve: “Zannetmem ki bu bağ bozulup yok olsun; kıyametin kopacağına da sanmıyorum. Bununla beraber şayet Rabbimin huzuruna götürülecek olursam o zaman elbette bundan daha iyi bir akibet bulurum.” Dedi. Konuşma esnasında arkadaşı bu şahsa: “Ne o” dedi, “yoksa sen, senin aslını topraktan, sonra da bir damla meniden yaratan, bilahare de seni böyle tam mükemmel bir insan şekline getiren Rabbini mi inkâr ediyorsun? “Fakat sen inkâr etsen de şunu bil ki benim Rabbim Allah'tır. Rabbime hiçbir şeyi ortak saymam.” “Benim servetimin ve çoluk çocuğumun sayısının seninkinden daha az olduğunu düşündüğüne göre, bağına girdiğinde: “Maşallah! Allah ne güzel dilemiş ve yapmış! Ondan başka gerçek güç ve kuvvet sahibi yoktur.” Demeli değil miydin? Olur ki Rabbim senin bahçenden daha iyisini bana verir ve senin o bahçene gökten bir afet indirir de bağın kupkuru toprak kesilir; yahut bağının suyu çekilir de ondan artık büsbütün ümidini kesersin.” Çok geçmeden, bütün serveti kül oldu... Sahibi bu hali görünce, bağın çökmüş çardakları karşısında, yaptığı masraflarına, harcadığı emekle-

⁴⁴ DİA “Samiri” md.

re acıyıp avuçlarını oğuştura kaldı! “Ah” diyordu, “n’olaydım, Rabbime ibadette hiçbir şeyi ortak yapmamış olaydım!”Hâsılı o, Allah’tan başkasına sahip çıkacak bir topluluk da bulamadı, kendi kendini de kurtaramadı” (Kehf; 32-43).Ayetlerden anlaşıldığına göre küfrün temsilcisi olan şahıs büyük bir servete sahiptir. İmanın temsilcisi ise fakir ve zayıftır. Servet sahibi olan şahıs Allah’a iman edip verdiği nimete şükredeceği yerde, servetini fakir arkadaşına karşı böbürlenme ve nankörlük vesilesi yapmıştır. Malının yok olmayacağına ve kıyametin kopmayacağına inanmaktadır. Ahirete inanan arkadaşı ise iman ve salih amel konusunda ona öğüt vermiş, kendisini topraktan yaratıp çeşitli safhalardan geçirdikten sonra mükemmel bir insan haline getiren Allah’a ortak koşarak nankörlük etmesinin uygun olmadığını ahireti inkâr etmenin bir bakıma Allah’ı inkâr etmek olduğunu bildirmiştir. Sonuç ise anlatıldığı gibi hüsrandır.⁴⁵Allah hak yola davete engel olanları bazen bir aile bazen de bir çift olarak örnek vermektedir. Çift olarak örnek gösterilenlerin başında Ebu Leheb ve karısı gelmektedir.

14. Ebu Leheb ve Karısının akıbeti

“Ebu Leheb’in iki eli kurusun; kurudu da. Malı da kazandıkları da kendisine bir yarar sağlamadı. O, alev alev yükselen bir ateşe girecektir. Eşi de boynunda bükülmüş urgan olarak, o ateşe odun taşıyacak.” (Tebbet; 1-5) Ebu Leheb Allah’a karşı küfür ateşi yakmak istediğinden dolayı, o ateşin odunu olarak helake sürüklenmiş ve karısıyla birlikte bütün alemedarb-ı mesel olmuştur. Allah’ın birliğine iman etmediği için nesebi, şerefi, malı ve kazancı kendini helak olmaktan kurtaramamıştır.⁴⁶ Ebu Leheb’in karısı, mücevherden yapılmış kıymetli gerdanlığını Hz. Peygamber’e düşmanlık uğrunda harcayacağını büyük bir gururla söylediğinden dolayı 5. ayet, “dünyadaki gerdanlık yerine ahirette boynuna ateşten bir ip takılacaktır” şeklinde yorumlanmıştır.⁴⁷ Ayetlerin bazıları küfür ile meşhur olmuş kişilerin yaşadıkları bir olayı açıklayarak hem o olay için sebebi nüzul olur hem de inkâr edenleri açıklar.

⁴⁵ Kur’an Yolu, III/554; İbn Âşur, XV/316

⁴⁶ Elmalılı, Hak Dini, X/54-55

⁴⁷ Kurtubî, el- Câmiu’l-Ahkâmi’l- Kur’an, Dâru’l- Kitabu’- Arap, Lübnan, XX/242; Kur’an Yolu, V/710

15. Kur'an'ı İnkâr Eden Müşriğin Akabeti

Velid b. Mugîre, Hz. Peygamber'in davetini kabul etmedi ve kendisine şiddetle karşı çıktı. Kibir, bencillik ve ihtirası yüzünden şirk ile ruhu kirle-nip tabiatı bozulduğundan Kur'an-ı Kerim için sihir dedi, Kur'an'ın hasmı ve Resûl-i Ekrem'in rakibi oldu. Putperestliğin hâmisî Ebû Cehil'e akıl ho-calığı yaptı. Kendisinin, "Nasıl olur, ben Kureyş kabilesinin büyüğü ve baş-kanı olduğum halde bir kenara bırakılayım da Muhammed'e vahiy gelsin! Nasıl olur, Ebû Mes'ûd Amr b. Umeyr es-Sekafi kabilesinin reisi de bir ya-na bırakılsın!" şeklindeki sözlerine Kur'an'da şöyle cevap verilir: "Gerçeğin bilgisi gelince, 'Bu bir büyü, biz bunu kabul etmiyoruz. Bu Kur'an şu iki şe-hirden büyük bir kişiye indirilseydi ya!' dediler. Rabbinin rahmetini paylaş-tırmak onlara mı düşmüş? Dünya hayatında onların geçimliklerini biz pay-laştırdık ..." (Zuhruf, 30-31, En'âm; 123-124) ⁴⁸

Câhiliye devri şiirini ve Arap dilinin inceliklerini çok iyi bilen Velid, hac mevsiminde Mekke'ye gelecek kişilere söylenmek üzere Kureyşliler'in Mu-hammed hakkında bir fikir etrafında toplanmalarını istemişti. Kendi görü-şünün oluşması için günlerce düşündü; Kureyşliler'in ileri sürdüğü kâhin, deli, şair gibi nitelermelerin doğru olmadığını hemen anlaşılacağını belirt-tikten sonra, "En iyisi onun evlâdı babadan, kardeşi kardeşten, karıyı koca-dan, kişiyi ailesinden ayıran bir büyücü olduğunu söyleyelim" dedi. ⁴⁹

"Tek olarak yarattığım, kimseyi bana bırak, Kendisine geniş servet ver-dim, Göz önünde duran oğullar (verdim), Kendisine bir döşeyiş döşedim. Üstelik o (nimetlerimi) daha da arttırmamı umuyor. Asla (ummasın)! Çün-kü o, bizim âyetlerimize karşı alabildiğine inatçıdır. Ben onu sarp bir yoku-şa sardıracağım! Zira o, düşündü taşındı, ölçtü biçti. Canı çıkasınca, ne biçim ölçtü biçti! Sonra, canı çıkasınca tekrar (ölçtü biçti); nasıl ölçtü biçtiyse! Son-ra baktı. Sonra kaşlarını çattı, suratını astı. En sonunda, kibirini yenemeyip sırt çevirdi. "Bu (Kur'an) dedi, olsa olsa (sihirbazlardan öğrenilip) nakledi-len bir sihirdir." Bu, insan sözünden başka bir şey değil." Ben onu **sekara** (cehenneme) sokacağım. Sen biliyor musun sekar nedir? Hem (bütün be-

⁴⁸ İbnHişâm, I/ 361, Taberî, XXV/39-41

⁴⁹ İbnHişâm, I/270-272; Taberî, XXIX/ 95-100

deni helâk eder, hiçbir şey) bırakmaz, hem (eski hale getirip tekrar azap etmekten) vazgeçmez o. İnsanın derisini kavurur” (Müddessir;12-29).

Velid b. Muğire, Kureyşin ileri gelenlerinden olup çok sayıda oğulları vardı ve oldukça zengindi. Buna rağmen Allah’ın kendisine lutfettiği nimetlere şükredek yerde hem Allah’a hem de peygambere karşı nankörlük etmiş, islâm’ı boğmak isteyenlere öncülük edenlerden olmuştu.⁵⁰ Ayette hak ettiği uhrevî ceza olarak “sekar” olarak özetlenmiştir. Sekar, ateşin isimlerinden olup cehennemnin ağır cezalı kısımlarından birini ifade ettiği belirtilir.⁵¹ Velid b. Muğire gibilerin; “ahirete inanmayanlar” şeklinde tanıtılması, bu inkâra dayalı olarak sorumsuzluğu ilke edindiklerine, bundan dolayı her türlü inançsızlığı ve haksızlığı fütursuzca yapmaktan çekinmediklerine işarettir. Bu psikolojide olan insanlar, kaçınılmaz olarak akıl ve vicdanlarına göre hüküm vermekten de uzaklaşırlar. Kur’ân âyetleri okuduğunda bunların dürüst, samimi ve objektif olarak düşünecekleri yerde ona sorumsuzca karşı çıkıyorlardı. Âyetlerde bu husus Allah Teâlâ tarafından onların gözlerinin perdelenmiş, kalplerinin mühürlenmiş, kulaklarının tıkanmış olmasıyla izah edilmiştir. Şüphesiz fitratları kendilerini, Kur’ân’ı dinlemeye itiyor, fakat inançsızlıkları ve kibirleriye onun mesajlarını kabul etmekten alıkoyuyordu.⁵²

“Allah ve Resulüne savaş açanların ve yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya çalışanların cezası; ancak öldürülmeleri yahut asılmaları veya ellerinin ve ayaklarının çaprazlama kesilmesi yahut o yerden sürülmeleridir. Bu cezalar onlar için dünyadaki bir rezilliktir. Ahirette de onlara büyük bir azap vardır” (Maide; 33).

Sonuç

Allah’ın emirlerine riayet etmeme her türlü küfür ve nankörlükten kaynaklanmaktadır. Bununla beraber insanlar, isyan, haset, kibir, inat, gösteriş, despotluk, bağınazlık, zulüm, sapkınlık, aldanma gibi davranışlarla Allah’ın emirlerine karşı gelmişlerdir. Şeytan kibirlenerek ve yüz çevirerek Allah’ın

⁵⁰ Kur’ân Yolu, V/495; Taberî, XXIX/96; Şevkânî, V/376

⁵¹ Şevkânî, V/377; Kur’ân Yolu, V/496; Zemahşerî, IV/183

⁵² Kutub, Fizilâl, VII/336; Kur’ân Yolu, III/488-489

secde emrini yerine getirmemişti. Hz. Âdem ve Havva şeytana aldanma sonucu yasak ağaçtan yemişlerdi. Hz. Âdem'in oğlu zulüm ve kıskançlığının kurbanı olmuştu.

Hz. Nuh'un oğlu ve hanımı, küfürlerinden dolayı Allah'ın gazabına uğramışlardır Aynı şekilde Hz. Lut'un hanımı inkârından dolayı geride kalıp helak olanlardan olmuştu. Nemrut kibir, despotluk ve bağınazlık göstererek inkârla beraber Allah hakkında tartışmaya girişmişti. Öyle ki kendisinin de öldürüp diriltmeye güç yettireceğini iddi etmişti. Hz. İbrahim'in babası kulluk noktasında Allah'a ortak koşmak sapıklığından vazgeçmedi. Allah'tan gelen azabı kendinden savamadı.

Firavun müstekbir davranarak azmıştı. Ama yüce Allah onu ve ordusunu suda boğdu. Onu şiddetli azaba çarptırdı. Karun, kibir ve gurur yüzünden helak oldu. Malını gösteriş, ihtişam ve şatafatıyla insanların karşısına çıkıyordu. Kendini Allah'ın azabından ne kurtarabildi ne de savunabildi. Bazı günahlara kat kat ceza verileceği bildirilmişse de bu husus cezada denklik esası ile çelişmemektedir. Zira konu ile ilgili âyetler incelendiğinde, kendilerine kat kat ceza verilecek kimselerin inkâra veya günahlara ön ayak oldukları, bu konuda liderlik yaptıkları yahut mevkileri itibarıyla güzel davranışlarda bulunmaları gerekirken bunu yapmayıp fiilleriyle diğer insanlara kötü örnek teşkil ettikleri görülür. Cezalandırma amaç değil, İslâm'ın hedef aldığı gayelerin gerçekleşmesi ve korunmasında son çare olarak başvurulmuş bir araçtır.

KAYNAKÇA

ABDULBÂKÎ, Muhammed Fuad, **el- Mu'cemu'l- MüfehresLiElfâzi'l-**

Kur'âni'l- Kerim, Dâru'l-Fikr, Beyrut, 1991

ATEŞ, Süleyman, **Kur'ân'ınÇağdaş Tefsiri**, Yeni Ufuklar nşr. Ts. 1987

BEYDAVÎ, KâdiNasıruddin, **Envârû't- Tenzil ve Esrârû't- Te'vil**, 2.baskı, Mısır,1968

ÇANTAY, Hasan Basrı,**Kur'ân-ı Hakîm veMeâli Kerim**, Risale yay.İstanbul, 2011

DERVEZE, İzzet,**et- Tefsiru'l- Hadis**, trc, Heyet, Ekin yay. İstanbul, 1997

DİYANET İSLAM ANSİKLOPEDİSİ, Türkiye Diyanet Vakfı yay.

ELMALILI, Muhammed Hamdi Yazır, **Hak DîniKur'ân Dili**,1960

- ESED, Muhammed, **Kur'ân Mesajı Meal- Tefsir**, trc. Cahit Koytak, Ahmet Ertürk, İşaret yay. İstanbul 1996
- İBN ÂŞUR, Muhammed et- Tahir, **et-Tahrir ve't- Tenzil**, Tunus, 1984
- İBN KESİR, Ebu'l- Fida İsmail, **Tefsiru'l- Kur'âni'l- Azim**, Dâru'l- Marife, Beyrut, 1987
- KURTUBÎ, **el- Câmiu'l- Ahkâmi'l- Kur'an**, Dâru'l- Kitabu'- Arap, Lübnan, 1988
- KUR'ÂN YOLU, **Türkçe Meal ve Tefsir**, DİAB yay. Ankara, 2008
- KUTUP, Seyyid, **Fi Zilalil- Kur'an**, trc. Heyet, Hikmet yay. İstanbul, 1993
- MEVDUDÎ, Ebu'l- Ala, **Tefhimu'l- Kur'an**, trc Heyet, İnsan Yay. İstanbul, 1986
- RÂZÎ, Muhammed b. Ömer Fahrudin, **Mefatihü'l- Gayb**, Dâru'l- Fikr, Lübnan, 1981.
- RAĞIB, el-İsfehani, **el-Müfredat fi Garibi'l-Kur'an**, Dâru'l-Kahraman, İstanbul, 1986
- SÂBÛNÎ, Muhammed Ali, **Safvetu't- Tefasir**, Dersaadet, İstanbul, 1980,
- ŞENGÛL, İdris, **Kur'an Kıssaları Üzerine**, Işık yayınları, İzmir, 1994
- ŞEVKÂNÎ, Muhammed b. Ali b. Muhammed, **Fethu'l- Kadir**, Kahire, 1968
- TABERÎ, Ebu Cafer Muhammed b. Cerir, **Câmiu'l-beyân an te'vilil- Kur'an**,
- ZEMAHŞERÎ, Carullah Mahmud b. Amr, **el- Keşşaf an Hakaiki Ğavamidi't- Tenzil**, Nşr. Edebi'l- Havza ts.